

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Useita eri menetelmiä hyödyntäviä dialogifoorumeita, joissa otetaan huomioon osallistujien erilaiset tarpeet. Dialogifoorumit olisi järjestettävä käyttämällä alhaalta ylöspäin -lähestymistapaa, jota pienemmät, ruohonjuuritason kansalaisjärjestöt olisivat vetäjinä. Tämä tarkoittaa, että resursseja ja rahoitusta olisi kohdennettava mahdollisille järjestäjille.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Läpileikkaavasti kaikissa, ohjelman tulisi olla intersektionaalinen.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Viranomaisille suunnattu antirasismikoulutus. Nämä koulutukset olisi alihankintana tilattava luotettavilta järjestöiltä, eikä niitä pitäisi toteuttaa "kertaluontoisena" koulutusohjelmana, vaan niissä olisi painotettava kriittisempää reflektiivistä lähestymistapaa.

ARF muistuttaa ECRI:n suosituksesta perustaa puolueeton elin, jonka tehtävänä on tutkia poliisin väärinkäytöksiä (mukaan lukien rotusyrjintä, etnisten profiloinnin harjoittaminen ja poliisin väkivaltaisuus).

ARF tukee ECRI:n suositusta, jonka mukaan Suomen olisi kerättävä eriteltyä yhdenvertaisuusdata (tai syrjintätieto), ja on myönteisesti todennut, että nykyiseen toimintasuunnitelmaan sisältyy jonkin verran suunnitelmia tältä osin.

ARF suosittelee, että tietojen keräämisessä noudatetaan tasa-arvotietojen keräämisen hyviä käytäntöjä ja periaatteita: : Itseidentifikaatio, vapaaehtoinen osallistuminen, henkilötietojen suoja ja luottamuksellinen käsittely, informoitu suostumus, yhteisöjen osallistuminen/osallistaminen ja oikeus valita useita tunnisteita.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Seuranta ja arviointi olisi toteutettava käyttämällä osallistavaa lähestymistapaa.

Muut kommentit

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Anti-racist forum ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston toimenpideohjelmasta rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tämä toimenpideohjelma on merkittävä askel eteenpäin sen varmistamiseksi, että yhteiskunnassa ryhdytään toimenpiteisiin rasismiin puuttumiseksi ja että rasismien vaikutukset tulevat siten paremmin näkyviksi yhteiskunnan tasolla Suomessa. Suosittelemme seuraavaa, jotta ohjelma saisi lisää syvyyttä ja tarkennusta:

1. Rasismi olisi selkeästi määriteltävä toimenpideohjelman alussa.

Viime vuosina on käyty laajaa keskustelua rasismista ja sen vaikutuksista yhteiskunnassamme, mutta näyttää siltä, että on edelleen yleistä epätietoisuutta siitä, mitä rasismi on ja miten se vaikuttaa monien ihmisten elämään. Rasismi ei perustu vain etniseen alkuperään ja/tai "ulkomaalaisuuteen", ja sen vaikutuksia yksilöihin, yhteisöihin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin on vaikea käsitellä, jos vallanpitäjät eivät edes osaa määritellä, mitä se on. Mikäli ei ole selvää ymmärrystä siitä, mitä rasismi on, myös työn vaikutus on rajallinen ja ohjelman toimenpiteiden ja tavoitteiden tehokkuutta on vaikea mitata.

Pahimmillaan yksittäiset toimenpiteet vahvistavat edelleen mainitut rakenteet.

ARF kehottaa, että rasismin määritelmä lisätään toimenpideojelmaan, Yhdenvertainen Suomi : Valtioneuvoston toimintaohjelma rasismien torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi mukaisesti.

2. Toimenpideohjelman terminologia pitää olla selkeä ja perusteltu.

Ohjelman aikana käytetään eri terminologiaa viittaamaan samoihin tai samankaltaisiin ihmisryhmiin. ARF toivoo, että nämä termit selvennetään ja joko yhdistetään selkeästi niihin tutkimuksiin, joista ne on otettu, tai yhdenmukaistetaan yhdeksi termiksi.

ARF suosittelee, että toimenpideohjelmassa käytetään myös termejä "rodullistettu" tai "BIPOC (Black, Indigeneous, and people of color) jotta rasismista kokevia ryhmiä ovat edustettuina ohjelmassa laajemmin kuin vain heidän mahdollisen maahanmuuttotaustansa kautta. ARF suosittelee myös, että ohjelma viittaa nykyisestä versiosta selkeämmin tutkimuksiin sekä näissä käytettyihin määritelmiin.

3. Intersektionaalisuutta olisi hyödynnettävä viitekehyksenä.

Sen sijaan, että keskitytään yksilötason rasismien vaikutuksiin, on tunnustettava nimenomaisesti syvälliset rakenteelliset ja systeemiset kysymykset ja ilmenemismuodot siitä, miten syrjintä ja epätasa-arvo ilmenevät yhteiskunnassa. Vaikka tämä ohjelma on hyvä askel eteenpäin, on tarpeen tunnustaa, miten sosiaali-, terveys- ja koulutussektorin budjettileikkaukset vaikuttaisivat suuresti juuri syrjäytyneisiin yksilöihin ja yhteisöihin Suomessa.

ARF suosittelee, että toimenpideohjelmassa otetaan käyttöön intersektionaalisuutta viitekehyksenä.

Intersektionaalinen viitekehys edesauttaa sitä, että toimenpideohjelmassa otetaan mm. uskontoryhmien, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä vammaisten henkilöiden oikeudet paremmin huomioon, sillä luonnoksessa niihin liittyviä konkreettisia toimenpidekirjauksia ei näy lainkaan.

4. Rasistisen häirinnän ja väkivallan torjunta

Toimenpideohjelman luonnoksen luku 7 Rasistisen häirinnän ja väkivallan torjunta sisältää tärkeitä konkreettisia toimenpidekirjauksia erityisesti antisemitismin torjumiseksi. Antisemitismi on kasvussa Suomessa ja muualla Euroopassa ja se vaatii konkreettisia toimia.

Kappaleesta kuitenkin puuttuu intersektionaalinen viitekehystä kokonaan.

Sekä tutkimukset että ECRI toteavat, että muslimivastainen rasismikin on kasvussa Suomessa, luonnoksessa ei kuitenkaan tähän liittyviä toimenpidekirjauksia näy. Kappaleessa ei myöskään mainita kasvussa oleva häirintää sateenkaari-ihmisiä kohtaan eikä vammaisten kokema jatkuva syrjintää ja väkivaltaa.

ARF kehottaa ottamaan käyttöön intersektionaalinen viitekehys, niin että myös muut rasistisen häirinnän kohteena olevat ryhmät sekä moniperusteisen häirinnän on otetaan huomioon.

5. Institutionaaliset osallistumismekanismit

Toimintasuunnitelmassa korostetaan selvästi ETNO:n roolia toimenpiteiden toteuttamisessa. ETNO tarjoaa ehdottomasti mahdollisuuden valittujen organisaatioiden ja yhteisöjen edustukselle Suomessa. ETNO on kuitenkin pääasiassa kotoutumisasioiden asiantuntijoiden verkosto. Viime vuosina neuvottelukunnan painopiste on ollut maahanmuuttaneiden työelämään siirtymisessä ja siihen liittyvässä syrjinnässä, sekä uudessa kotouttamislaissa, jossa korostetaan työmarkkinoille siirtymistä ja kokoaikaista työtä.

Antirasistinen ja syrjinnän vastainen työ vaatii spesifistä ja intersektionaalista osaamista, joita ETNO ei pysty kattamaan.

ARF ehdottaa, että ruohonjuuritason organisaatioiden ja kollektiivien, jotka keskittyvät antirasistiseen työhön, tulisi olla olennainen osa ohjelman toteutusta, seuranta ja arviointia. ARF suosittelee, että proseissa osallistetaan myös sateenkaarijärjestöjä sekä vammaisten henkilöiden edustavia järjestöjä.

6. Ylimitoittunut painotus työllisyyteen

Työllisyyteen keskittyvä lähestymistapa ja marginalisoitujen/ rodullistettujen henkilöiden työpaikkojen varmistaminen ei vähennä muiden rakenteellisten rasististen systeemien vaikutusta Suomessa.

ARF pitää hälyttävänä, että luvussa 6 Työelämän yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys kytetään selkeästi kotouttamislakiin, joka koskee vain Suomeen vasta saapuneita ja sulkee pois maassa pidempään asuneet maahanmuuttajat sekä kansalliset vähemmistöt ja muut Suomessa asuvat

rodullistetut henkilöt. Kotoutumislaki sisältää monia kyseenalaisia säännöksiä, kuten alentunut kahden vuoden kotoutumisaika, ja se tekee erityisesti yksinhuoltajat erityisen haavoittuviksi. Tilannetta ovat pahentaneet viimeaikaiset etuuksien leikkaukset. Luvussa 6 korostetaan liialti työllistymistä ja työllistymiskykyä, ja painotetaan enemmän maahanmuuttajia kuin työmarkkinoilla tapahtuvaa syrjintää ja koulutuksessa tapahtuvaa syrjintää. Rodullistetut opiskelijat, riippumatta siitä, puhuvatko he suomea äidinkielenään, ohjataan edelleen S2-luokille, kun taas kansainvälisiä opiskelijoita houkutellaan opiskelemaan Suomeen keskittymättä heidän kotoutumiseensa yhteiskuntaan.

ARF suosittelee, että luvun 6 soveltamisalaa laajennetaan koskemaan kaikkia työhaussa ja työpaikoilla sekä koulutuksessa syrjinnän kohteeksi joutuneita henkilöitä. Kehotamme myös näkökulman muuttamista ottamaan paremmin huomioon syrjintärakenteet, jotka vaikeuttavat marginaalisoituihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden työllistymistä.

ARF kehottaa myös, että kaikki elämänalueet (ml. asuminen, terveys, koulutus, työelämä) otetaan yhdenvertaisesti huomioon toimenpideohjelmassa.

7. Resurssien kohdentaminen

ARF pitää myönteisenä, että toimenpideohjelmalle on varattu määräraha, joka mahdollistaa kansallista yhdenvertaisuus työtä.

Toimenpideohjelman luonnoksessa ei kuitenkaan mainita yhdenvertaisuus-, tasa-arvovaltuutettu, tai terveys ja hyvinvoinnin laitoksen toimintaresurssien riittämättömyyttä.

8. Kansalaisyhteiskunnan osallisuus

Tällä hetkellä ei ole kansalaisjärjestöjen (CSOjen) koalitiota, joka ajaisi toimenpideohjelman toteuttamista, eikä myöskään vastaavia verkostoja, jotka olisi sitoutuneet seuraamaan ja arvioimaan toimintasuunnitelmaa ja sen vaikutuksia.

Kansalaisjärjestöjen mukaan osallistaminen toimintasuunnitelman toteuttamiseen, mutta myös itsenäisen seurannan ja arvioinnin kannustaminen, on olennaista onnistuneen toimintasuunnitelman kannalta. Tällaisten verkostojen ylläpito vaatii kuitenkin resursseja, jotka valtion rahoitusleikkausten edessä tulevat olemaan vaikeita toteuttaa.

Toivomme, että näkemyksemme huomioidaan ohjelman jatkotyössä. Kiitos!

Sakilayan-Latvala Margarita
Anti-Racist Forum ry